

ponitur ut dictum a Deo, eo ipso locutio illa sufficienter proponitur ut verbum Dei; et ideo non tantum res dicta, sed etiam locutio ipsa accipienda est et credenda ut verbum Dei, juxta illud Pauli, 1 Thess. 2: *Cum accepissetis a nobis verbum auditus fidei, accepistis illud, non ut verbum hominum, sed ut vere est verbum Dei.* Hoc ergo modo divinum verbum, et rem dictam et seipsum dicit, et hac ratione per fidem infusam creditur, non per resolutionem in aliud verbum, sed per seipsum.

13. *Dubium secundum circa secundum argumentum in eodem num. 3, quo pacto divina fides prærequirit humanam. — Non prærequirit illam propter substantiam. — Neque propter intensionem. — Neque ut principium in quo per se nitatur. — Sed tanquam conditionem ordinario necessariam.* — In secundo argumento primæ sententiæ, præcipue postulat quomodo fides infusa divina supponat acquisitam; hoc enim tanquam certum assumunt dicti auctores, et Cano atque alii videntur admittere, et præcipue affirmat Vasquez, 1 p., q. 1, art. 1, dubitatione 1 literali, et disp. 5, c. 3, et 1. 2, disp. 201, c. 2, ubi ait fidem acquisitam esse necessariam ad salutem; tamen subjungit illam non separari ab infusa, quia habenti fidem acquisitam, scilicet de rebus fidei, statim datur infusa; sed hoc ultimum postea videbimus, nam difficilem habet probationem. In priori autem puncto, quod ad præsens spectat, primo cavendum est quod Scotus et Gabriel, num. 2 relati, indicant, et clarius dicit Medina, fidem acquisitam requiri ad infusam, veluti enim propter substantiam ipsius actus; putant enim unum esse actum fidei acquisitæ et infusæ, quod falsum esse infra ostendemus, et ex principiis positiss in materia de Grat., lib. 2, a cap. 4, est manifestum, quia actus fidei infusæ est supernaturalis quoad substantiam, alius vero naturalis est. Item illi actus habent objecta formalia diversa, scilicet, auctoritatem divinam et humanam. Denique intensio actus nec sufficit nec requiritur ad fidem infusam; unde impossibile est distinguere illos actus propter solam intensionem, vel alium similem modum, nisi in principiis essentialibus distinguantur. Secundo, falsum etiam est fidem infusam supponere acquisitam, tanquam principium per se a quo pendeat, ut probant omnia adducta, quia alias non posset esse firmior infusa fides quam acquisita, nec certitudo ejus in divi-

nam auctoritatem ultimate resolveretur. Tertio, verum est tamen ad credendum per fidem infusam communi et ordinario modo necessarium esse aliquam auctoritatem humanam, per quam ipsum objectum fidei sufficienter proponatur, ut in sequenti disputatione late dicendum est, et variis testimoniis Scripturæ confirmat Cano, supra, sufficienterque convincit illud Pauli: *Quomodo credent sine prædicante?* ubi sine dubio loquitur non de fide acquisita, sed de infusa, de qua dixerat: *Corde creditur ad justitiam,* etc.; nam fides infusa, licet interius a Deo fiat, tamen per auditum quasi inchoatur quoad objecti propositionem. Quarto, admitti potest ex hac humana auctoritate generari quædam fidem humanam præviã ad fidem infusam, non tanquam fundamentum vel rationem formalem ejus, sed tanquam conditionem et applicationem objecti. In hoc autem objecto oportet distinguere veritatem et credibilitatem; assensus ergo quod objectum credibile sit, antecedere debet fidem infusam, et illum vocamus fidem humanam, ut distinguamus illum a fide infusa, et quia magna ex parte auctoritate humana nititur, quamvis non sola, sed etiam aliis signis et conjecturis, quæ faciunt etiam evidentiam credibilitatis, ut postea videbimus; et ideo aliqui illam, non tantum fidem humanam, sed etiam scientiam quamdam acquisitam appellant; at vero de veritatibus ipsis revelatis licet præcedere possit fides acquisita, quia hoc pendet ex voluntate credentis, non est tamen per se, neque ut causa per se, neque ut conditio, quia statim ac homo judicat esse credibile quod sufficienter proponitur, potest, si velit, cum auxilio divino, quod præstatur, immediate assentiri revelatis fide infusa, neque probabilis ratio alterius ordinis necessarii afferri potest, quia nec ex parte objecti nec ex parte voluntatis talis necessitas invenitur.

14. *Respondetur jam formaliter ad secundum argumentum. — Ad primam confirmationem. — Ad secundam.* — Ita ergo facilis est responsio ad secundum argumentum; dato enim antecedente in vero sensu explicato, negatur consequentia, quia fides seu notitia credibilitatis objecti non est principium per se fidei infusæ, neque pertinet ad objectum formale ejus, sed est tantum conditio necessaria ut sufficienter proponatur. Prima etiam confirmatio nullius est momenti, quia infidelis, qui ad fidem convertitur, potest prius

credere fide infusa, quam justificetur vel pœnitentiam agat, ut est certum ex materia de gratia, et in sequentibus etiam dicetur; locus vero Pauli ostendit requiri prædicationem ut fides proponatur, non ut in ea nitatur. Ad secundam denique confirmationem, respondetur immerito Medinam et alios quosdam putare difficultatem propositam per hoc esse expediendam, quod fides nostra resolvitur in auctoritatem Ecclesiæ; nam si id intelligant de illa auctoritate, ut humana est, omnino falsum dicunt, ut ex supra dictis constat; et ita, licet fides, quæ datur Ecclesiæ sub hac ratione spectatæ, humana sit, nihil inde inferunt, quia illa non est fundamentum fidei. Si vero loquantur de auctoritate Ecclesiæ, ut regitur ab Spiritu Sancto, sic non sufficit illam credere, vel illi credere fide acquisita, sed necessarium est credere fide infusa, quæ resolvenda est in illud principium, *quod Deus dixit, et promisit assistentiam Spiritus Sancti suæ Ecclesiæ,* et ita necesse est tandem recurrere ad doctrinam traditam.

SECTIO XIII.

Utrum revelatio divina existimata, et non vera, possit esse ratio sufficiens credendi fide infusa?

1. *Ratio dubitandi.* — Quæstionem hanc non disputant ex professo Theologi, sed illius resolutionem tanquam certam supponunt; verumtamen, quia difficultate non caret, et explicatione ac defensione indiget, præmitti non debet. Ratio ergo dubitandi est, quia revelatio divina quæ ad credendum movet in seipsa non videtur, sed ordinarie per homines sufficienter proponitur; contingere autem potest ut aliquid sufficienter proponatur tanquam revelatum a Deo, quod revera revelatum non sit; unde etiam continget, ut aliqua sit revelatio divina invincibiliter talis existimata, quæ revera a Deo facta non sit; ergo illa sufficit ad credendum ex proprio assensu fidei infusæ, ac proinde talis revelatio existimata sufficit ad objectum formale fidei. Major constat ex dictis in superioribus sectionibus. Minor probatur, quia contingere potest ut simplex fidelis doceatur a suis pastoribus et Prælatibus, vel ab homine docto, et catholico existimato, de re aliqua tanquam catholica et revelata a Deo, quæ non solum non sit revelata, sed etiam sit contra revelata; quæ propositio, respectu talis per-

sonæ, est sufficiens, tum ad excusandam illam ab errore, quia simplex fidelis non potest per se examinare veritatem, sed sufficientem diligentiam adhibet, pastores et doctores Ecclesiæ audiendo; et hoc modo fatentur fere omnes posse dari ignorantiam invincibilem in hujusmodi hominibus, etiam circa errores contra fidem. Imo etiam fieri potest ut talis homo obligetur credere ea, quæ sibi proponuntur hoc modo, quia non aliter possunt idiotæ ad credendum obligari, nisi per doctrinam pastorum et Doctorum, a quibus ex officio publico docentur. Consequentia vero probatur variis modis. Primo, quia in omnibus aliis virtutibus vel habitibus qui evidentes non sunt, non minus elicitur actus virtutis per rationem formalem objecti existimatam, quam veram; cur ergo non erit idem in fide, quæ evidens etiam non est? Antecedens patet primo in virtutibus moralibus; nam qui existimat prudenter hanc hostiam esse consecratam, verum actum religionis elicit adorando illam, etiamsi in re ipsa consecrata non sit; et similiter exercet verum actum misericordiæ, qui dat eleemosynam ficto pauperi, quem esse verum pauperem probabiliter existimat, et sic de aliis; imo etiam de virtutibus Theologicis, charitatis et spei, idem admittunt Theologi infra citandi; nam si quis diligit hominem propter sanctitatem quam in eo esse existimat, ex vera charitate diligit, etiamsi ille non vere sanctus, sed hypocrita sit; et qui invincibiliter putaret Deum esse videndum oculis corporeis, et illam visionem speraret ut præmium suorum operum, verum actum spei habere posset, licet ex falsa existimatione. Præterea prudentia etiam infusa dictare potest aliquid esse faciendum ex falsa opinione, ut patet in casu proposito de adoratione hostiæ non vere consecratæ, sed existimatæ; nam ibi præcedit hoc judicium prudentiæ: *Hæc hostia hic et nunc est adoranda;* et idem est in similibus. Denique, in fide humana ita contingit; nam qui credit aliquid quod existimat dictum ab Augustino, eadem fide humana credit, sive illud sit revera dictum ab Augustino, sive non sit, sed probabiliter putetur, quia fides illa semper procedit ex affectu et bona existimatione Augustini, quæ ratio æque procedit in fide infusa.

2. *Occurritur responsioni quæ afferatur ad supradicta.* — Responderi autem solet esse constituendam differentiam inter utramque fidem; quia fides humana non est virtus in-

tellectualis, et ideo versari potest circa appa-rens verum; fides autem infusa est virtus intellectualis, de cuius ratione est ut tantum circa verum versetur, teste Aristotele, 6 Ethic., cap. 4. Sed hæc responsio et assumit aliquid non certum (nam aliqui Theologi negant fidem infusam esse virtutem intellectualem, quia invidens est), et præterea petit principium, et non solvit difficultatem, quæ videtur ostendere fidem non posse esse virtutem intellectualem speculativam, ut sic dicam, quia potest niti in testimonio divino existimato, et non vero, quamvis dici possit virtus practica, quia qui credit non errat in ordine ad affectum. Unde confirmatur et probatur aliter prima consequentia, nam in casu proposito, fidelis ille prudenter iudicat rem sibi propositam esse credendam, quod iudicium est etiam prudentiæ infusæ, ut admittit Bannes infra citandus, et patet, quia et colligitur ex supernaturalibus principiis, et proponit supernaturalis præceptum credendi. Ex quo ulterius sequitur voluntatem credendi, quam habet talis homo, esse supernaturalem, et ex pia affectione ad fidem per se infusam; ergo etiam actus intellectus qui ex vi illius voluntatis elicitur, erit actus fidei infusæ, quia hic tantum est proprium objectum illius voluntatis, et proprius effectus ejus; et augetur difficultas, quia per illum actum impletur præceptum fidei, quod tunc obligat, saltem ex ignorantia invincibili. Item quia si ille homo tunc discrederet, esset hæreticus; quia licet non erraret materialiter, formaliter et in affectu recederet a formali objecto fidei; ergo, eadem ratione per oppositum, credendo elicit verum actum fidei.

3. *Vera et communis resolutio negativa.* — *Probatur primo ex D. Thoma.* — *Secundo, ex eodem alibi, et ex Bonaventura et aliis.* — *Item ex Tridentino.* — *Tertio, ex eo quod fides infusa sit virtus.* — Nihilominus tamen certum est solam revelationem divinam veram, seu in re ipsa factam, sufficere ad objectum formale fidei constituendum, quia illa sola sufficit ad fundandum et eliciendum supernaturalem assensum fidei infusæ. Hæc assertio sumitur ex communi sententia Theologorum. Primo, ex divo Thoma, 2. 2, quæst. 1, artic. 1, quatenus asserit primam veritatem testificantem esse objectum formale fidei, quod etiam alii Theologi asserunt, ut supra vidimus. Prima autem veritas non testificatur per revelationem existimatam, sed solum per veram, per quam Deus ipse loquatur. Secundo, ex eodem

D. Thoma, dict. quæst. 1, artic. 2, asserente fidei non posse subesse falsum, quod etiam tanquam certum reliqui Doctores docent, tum ibi, ut Bannes et Aragonius; tum etiam in 3, distinctio. 23 et 24; præcipue Bonaventura, quæst. 1; Paludanus, quæst. 2; Major etiam, quæst. 2 et 10. Imo etiam Concilium Tridentinum, sess. 6, capit. 9, dixit fidei non posse subesse falsum; ratio autem hujus est, quia semper fundatur fides in vera Dei revelatione. Unde etiam Theologi ex hoc principio, quod *Deus mentiri non potest*, concludunt fidei non posse subesse falsum; at vero si fides posset aliquando elicere actum ex revelatione tantum apparente, sæpe posset esse de re falsa (quamvis nec propterea tunc mentiretur Deus, sed is qui nomine Dei falsum loquitur); ergo necessario supponit illa doctrina revelationem sufficientem ad objectum formale fidei, tantum esse illam quæ vere procedit a Deo vero. Tertio, ex eodem principio docent Theologi fidem infusam esse veram virtutem intellectualem, de cuius ratione est ut non possit aberrare a vero; hoc autem non habet, nisi quia divina revelatio, in qua fundatur, non potest a vero aberrare, ut docuit D. Thomas 2. 2, quæst. 4, artic. 5; et Capreolus, in 3, distinctio. 23, quæst. 4, artic. 1, et ibi alii; et Altisiod., libr. 3 Summ., tractat. 3, capit. 2, quæst. 3. Illud autem solum habet locum in revelatione divina vere subsistente, et a Deo procedente; nam revelatio tantum apparens facile potest a vero aberrare. Ex quibus testimoniis simul relinquitur probata conclusio nonnullis obiter rationibus.

4. *Probationes allatae sunt a posteriori.* — *Probatio alia ab incommodo.* — *Ratio ostensiva.* — Si quis tamen attente consideret, intelliget prædictas rationes supponere potius veritatem quam proposuimus, quam a priori fundamentum ejus ostendere, licet a posteriori recte concludant. Unde etiam possumus ab inconvenienti assertionem confirmare, quia si assensus fidei infusæ posset fundari in revelatione apparenti, tota fidei certitudo periret; nam unusquisque credentium posset dubitare an fides ejus esset fundata in revelatione apparente aut vera. Consequens autem est contra doctrinam fidei, et contra illud Pauli, ad Galat. 1: *Licet angelus de caelo, etc.*, et contra similia testimonia Scripturæ, et sacrorum auctororum sententiam præponentium certitudinem fidei omni alii, quæ naturaliter comparari potest, ut disput. 6, sect. 5, a num. 8, videbimus. Ratio autem propria esse videtur,

quia nihil repugnat infundi a Deo lumen intellectuale divinum et supernaturale, natura sua determinatum ad assentiendum divino testimonio, vere et in re ipsa testificantem, et non alteri; quia in hoc nulla est repugnantia, sicut Deus fecit lumen principiorum aut scientiæ determinatum ad assensum verum. Tale ergo intelligendum est esse lumen fidei, tum quia, ut recte dixit Major, est veluti instrumentum Spiritus Sancti, per quod movet intellectum ad assentiendum, et ideo debet esse proportionatum veritati Spiritus Sancti; tum quia est singularis quædam participatio divini luminis et supernaturalis ordinis, et quasi inchoatio quædam luminis beatifici; et ideo necessarium fuit ut esset ad verum determinatum, et consequenter ad veram Dei revelationem; tum denique, quia nisi tale esset hoc lumen, non esset consentaneum fini a Deo intento, scilicet, quod homines summa fiducia et certitudine captivent intellectum in obsequium fidei et Dei.

5. *Expenduntur responsiones quorundam ad rationem dubitandi propositam toto num. 1 et 2.* — *Quid respondeat Altisiod.* — *Refellitur.* — Difficultas vero est in explicando quo modo possit hæc veritas conciliari, cum modo quo homines inducuntur ad fidem per revelationem et testificationem aliorum hominum, quæ difficultas satis explicata est in argumentis in principio positis, et summa omnium est, quia interdum potest sufficienter proponi aliquid, ut credatur tanquam revelatum a Deo, cum revera revelatum non sit. Ad quam difficultatem variis modis ab auctoribus responsum est. Nam imprimis Altisiod. supra negat posse contingere ut aliquis, quantumvis simplex et idiota, ex ignorantia invincibili credat aliquid ut revelatum a Deo, quod revera revelatum non sit, alias posset credere falsum ut revelatum a Deo, et consequenter posset credere propositionem hæreticam sub eadem existimatione; quod ipse putat non posse contingere sine peccato mortali, etiam, ut ipse inquit, in vetula simplicissima a suis falsis pastoribus edocta, quia si faciat, inquit, quod in se est, illuminabitur a Deo ne decipiatur. Hæc vero sententia in hoc rigore sumpta incredibilis est, ut merito dixit Major, dict. quæst. 10, et ita illam rejiciunt alii Theologi; nam et est contra experientiam et contra humanam conditionem. Neque fundamentum illud est alicujus momenti, tum quia non constat de tali promissione; quia materialiter decipi circa rem ali-

quam fidei, non est contra salutem æternam, et ideo necessarium non est ut Deus speciali providentia quemcumque hominem illuminet, ne sic decipiatur, etiamsi alioqui sanctus sit; tum etiam quia de hoc ipso, scilicet, quod homo teneatur aliquid facere, ut illuminetur in eo casu, potest esse ignorantia vel inadvertentia invincibilis, ut per se patet, et infra tractando de infidelitate dicendum est latius.

6. *Quid Major.* — *Displicet primo.* — *Secundo.* — Secundo ergo respondet Major supra, in eo casu posse hominem credere falsum ex revelatione divina putata, et non vera; deinde sentit actum fidei, quem ille homo tunc elicit, esse ejusdem substantiæ cum vero actu fidei infusæ, et nihilominus ait non esse fidem, quia de intrinseca ratione fidei est veritas, et ille actus verus non est. Sed hæc responsio valde displicet, quia verbis tantum negat fidei posse subesse falsum, in re tamen ipsa non negat, sed admittit; quia si actus ille in substantia sua est ejusdem rationis cum assensu fidei infusæ, ergo habet idem objectum formale; ergo revelatio vera et apparens constituit unum et idem objectum formale. Item uterque actus erit ab eodem habitu, quia actus procedit ab habitu secundum suam substantiam, seu entitatem et speciem; ergo habitus fidei elicit actum qui in re falsus est, quod est impossibile, sive ille actus vocetur fides, sive non; hoc enim solum ad quæstionem de nomine spectat; et sincere loquendo, negari non potest quin ille actus sit fidei, quia et est ab habitu fidei, et fundatur in auctoritate dicentis, sive vera, sive cogitata; denominatio autem fidei sumitur ex objecto quatenus in auctoritate fundatur, non ex veritate vel falsitate, ut constat in fide humana. Unde si alioqui actus ille est ejusdem substantiæ cum actu fidei infusæ, in re ipsa actus fidei falsus est, etiamsi nomen illi negetur. Denique per illam nominis mutationem non evitatur, quin, juxta illam sententiam, tota fides reddatur incerta, quia dubitare posset is, qui assentitur rei sibi sufficienter propositæ, an suus assensus sit fides necne; quia posset dubitare an sit verus vel falsus, quandoquidem eidem actui ejusdem substantiæ potest subesse falsum.

7. *Tertia responsio, iudicium de credibilitate, et volitionem credendi posse terminari ad revelata putata, non vero actum ipsum credendi infusum.* — Tertia responsio fere communis est; ad quam explicandam tres actus

in fide possumus distinguere : primus est iudicium practicum antecedens voluntatem credendi, qua aliquis iudicat credendum esse; secundus est voluntas ipsa credendi; tertius, proprius assensus objecti propositi, in quo formaliter ipsa fides consistit, et respectu cuius formale objectum assignamus. De primo actu fatentur hi Doctores posse esse ejusdem rationis in casu proposito, quando aliquis invincibiliter decipitur; quia, non obstante illa deceptione, iudicium illud in suo ordine verum est, utique practice. Et quoad hunc actum, admittunt exemplum de prudentia, nam iudicium ejus semper est verum practice, quamvis interdum procedat ex iudicio falso speculative, ex errore operantis, quod etiam est per accidens; nam in rigore non erat necessarium illud iudicium falsum, verbi gratia, quod hic sit pauper, nam satis erat iudicare talem probabiliter apparere, quod verum est. Item de actu voluntatis conceditur esse ejusdem rationis in illo casu, cum vera pia affectione ad fidem; quia hic actus comitatur iudicium prudentiale, et revera est de objecto honesto, quia in tali homine honestum est credere, cum sit consentaneum rationi; et quoad hanc partem admittuntur exempla de virtutibus moralibus seu affectivis, quæ eodem modo operantur. De tertio vero actu negant esse fidei infusæ, quia deest illi proprium objectum; et declaratur in hunc modum, quia hic assensus haberi non potest sine speciali motione Spiritus Sancti interna, neque sine illa sufficit quæcumque propositio externa; Spiritus autem Sanctus non potest specialiter movere ad id quod in re falsum est; alias virtute et facto ipso testificaretur falsum; et in hoc est magna differentia inter hunc actum et præcedentes; nam hic est speculativus, et ejus veritas sumitur ex conformitate ad rem ipsam, et non ad affectum, vel ad apparentem propositionem, ut in actibus practicis et moralibus contingit; potestque hæc ultima ratio sumi ex auctoribus dicentibus certam resolutionem fidei debere fieri saltem ex parte in internam motionem et illuminationem Dei, ut supra retuli ex Cano, 2 de Locis, cap. 8, quem hic, artic. 1, sequuntur Bannes et Arag.; et idem insinuant Hosius, in Confess., cap. 16, et Torres, de Trinitate, quæst. 32, articul. 4, in 3 parte commentarii, in responsione secundi argumenti.

8. *Hæc responsio partim incerta, partim difficilis.* — Hæc responsio probabilis est, tamen incerta quoad duas primas partes. Et

ratio etiam, quam pro tertia adhibet, non caret difficultate, primo quia, ut supra dixi, motio interna seu illuminatio, quatenus se tenet ex parte principii effectivi, non potest pertinere ad rationem credendi, et consequenter nec ad formale objectum; tum quia totum principium efficiens supponit sufficiens objectum; tum etiam quia illud principium, præsertim ut in particulari movet hunc hominem, hic et nunc non est nobis ita certum sicut ipsa fides, nec etiam proponitur ut medium et ratio credendi; et ideo recte dixit Soto, in Apologet. contr. Catharin., capit. 2, certitudinem fidei non esse sumendam ex motione interna effectiva quantum ad rationem credendi; ergo ex hac parte non redditur ratio sufficiens, propter quam ille actus non sit verus actus fidei infusæ; nam in casu proposito in argumento, videtur ibi proponi sufficienter objectum formale fidei, nam, licet materialiter, ut sic dicam, et a parte rei tale non sit, nihilominus objective ut tale proponitur intellectui; ergo hoc satis est ut ex natura rei actus etiam debeat esse fidei. Dicere autem Deum nihilominus nolle concurrere vel movere, quia ipsum non decet, non videtur satisfacere; quia Deus præbet concursum prout objecta postulant, et quia alias nemo posset esse securus, et certus quod vere credat; quia non est certus an verum credat, quia, licet propositio objecti sit sufficiens, adhuc dubitare potest an illi subsit falsum.

9. *Auctoris responsio.* — Et ideo probabiliter mihi videtur in re ipsa nunquam dari sufficientem propositionem rei falsæ, quæ ad credendum per fidem infusam sufficiat, nam si sit sermo de generali propositione, verbi gratia, facta a Deo immediate, clarum est non posse illi falsum subesse; quod si mediate facta sit a Deo respectu Ecclesiæ, in illa etiam semper interveniunt aliqua divina opera, per quæ Deus non potest falsum testificari; et infra ostendam hoc etiam ad specialem Dei providentiam pertinere: si vero loquamur de particulari et privata propositione, seu applicatione divinæ fidei ad singulos homines, de qua argumentum procedebat, sic dico illam non esse sufficientem ad credendum assensu fidei infusæ, nisi certo et indubitanter constare possit esse conformem doctrinæ Ecclesiæ, in qua falsitas esse non potest. Unde in illo casu, in argumento proposito, ille qui decipitur, si vellet advertere, dubitare posset an illa doctrina sit conformis Ecclesiæ, necne; et ideo non statim per fidem infusam assenti-

retur, sicque merito Deus illum non movet ad talem assensum. Unde etiam fieri potest ut talis applicatio objecti fidei obliget quidem talem hominem ad non discredendum, donec majorem diligentiam adhibeat, vel forte etiam ad credendum aliqua fide generatim sumpta; non tamen ad credendum tali fide quæ nullam hæsitacionem admittat, donec de doctrina Ecclesiæ certus sit. Hinc ulterius verisimile mihi est etiam iudicium practicum, in eo casu, non esse tam perfectum quantum est in eo, qui vere credit ea quæ in re ipsa sunt revelata; quia in homine vere credente iudicium illud est, quod sit credendum fide omnino indubitabili; in alio vero, vel non est tale iudicium, vel non est secundum prudentiam in re ipsa, quia propositio non erat ad hoc sufficiens; nec satis est quod ex ignorantia appareat esse secundum prudentiam; nam etiam interdum homo putat esse demonstrationem, quod non est satis ut assensum scientiæ eliciat; et qui ex ignorantia operatur, licet putet se prudenter agere, nihilominus actum prudentiæ non elicit. Unde consequenter fit etiam actum voluntatis non esse ejusdem rationis, neque ita supernaturalem in illo casu, sicut est in homine vere fideli, quia vel non est de eodem objecto. id est, de eodem modo credendi; vel si ad hoc extenditur, non est secundum prudentiam infusam; in virtutibus autem moralibus etiam hoc reperitur, quod suos proprios actus non eliciunt, quando objecta per prudentiam non proponuntur, etiamsi esse talia ignoranter appareat, et ita videtur satisfactum difficultati propositæ, et omnibus membris ejus; et ex dicendis in sequenti disputatione res hæc difficilis profecto et obscura magis elucidabitur. Quare de objecto formali fidei hæc sufficiunt.

DISPUTATIO IV.

DE PROPOSITIONE OBJECTI FIDEI SUFFICIENTE AC NECESSARIA AD CREDENDUM.

Necessitas propositionis oritur tum ex parte objecti, quia obscurum est. — Tum ex parte nostri, quia nequimus aliter credere prudenter. — Diximus hactenus de toto objecto fidei, tam materiali quam formali. Indicavimus etiam, præter hæc duo, esse necessariam conditionem aliam ex parte objecti ad credendum, nimirum ut objectum fidei sufficienter proponatur, cujus conditionis necessitas ex ipsa

obscuritate objecti seu revelationis fidei nascitur; nam quia objectum fidei in se non videtur, neque etiam revelatio ipsa evidenter cognoscitur ut emanans a Deo, nec Deus ipse ut revelans et testificans, ideo necesse est ut totum objectum credendum et revelatio ejus alio modo proponatur, et offeratur intellectui, ut circa illud versari et assensum præbere valeat. Potest etiam hæc necessitas alio modo declarari: nam fidei assensus, licet sit actus intellectus, a voluntate tanquam a movente seu imperante dependet: *Nemo enim credit nisi volens*, ait Augustinus. Igitur ante assensum credendi antecedit voluntas credendi; non potest autem voluntas ferri in incognitum; ergo ante assensum, et voluntatem credendi, necessario antecedere debet aliqua cognitio qua ipsummet credere proponatur ut honestum seu amabile, et rationi consentaneum; et consequenter etiam oportet ut id quod credendum est, proponatur ut credibile et dignum fide; ergo hac ratione propositio illius objecti antecedere debet, saltem ut conditio necessaria ad credendum. De hac igitur conditione et propositione nobis dicendum superest. Et tria circa illam explicabimus: primum a quo fieri possit aut debeat; secundo, quomodo aut qualis esse debeat; tertio, an de facto in fide nostra non sufficienter modo, sed etiam perfectissime reperiatur, quod a sect. 3 usque ad finem disputationis præstabimus.

SECTIO I.

Utrum ad credendum necessarium sit objectum fidei immediate a Deo proponi singulis credentibus.

1. *Hæresis affirmans.* — *Argumentum primum hæreticorum ex Scriptura.* — *Secundum argumentum ex ratione.* — In hoc puncto fuit antiqua hæresis, illud solum esse credendum ab homine, quod Deus illi immediate proponit et revelat. Hanc hæresim excitarunt hæretici hujus temporis, ut sumitur ex Hosio, lib. 1 cont. Brentium, et ex Bellarmino, lib. 3 de Verbo Dei, cap. 3; et ex hoc principio dicunt regulam credendi esse privatam inspirationem seu illuminationem, quæ unicuique interius fit, ut latius disputatione sequenti videbimus. Afferunt autem hi hæretici nonnulla Scripturæ testimonia ad hunc errorem suadendum. Primum et præcipuum est illud Hier. 31: *Dabo legem meam in visceribus eorum, et in cordibus eorum scribam eam*, prin-